

Dominika Fesser

Nieznany rękopis z Bavorovianum : perspektywy badań zdigitalizowanych zbiorów z Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. Wasyla Stefanyka

Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media nr 3 (22), 41-51

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dominika Fesser

Zakład Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki
Instytut Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego
Uniwersytet Śląski w Katowicach
e-mail: dominikafesser@gmail.com

Nieznany rękopis z Bavorovianum Perspektywy badań zdigitalizowanych zbiorów z Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. Wasyla Stefanyka*

Abstrakt: Przedmiotem artykułu są zbiory należące niegdyś do lwowskiej Biblioteki Fundacji Wiktora Baworowskiego. W artykule przedstawiono działalność Wiktora Baworowskiego, losy zgromadzonych zbiorów po jego śmierci, a także kwestię pozostawionych we Lwowie kolekcji Bavorovianum, które w wyniku powojennej zmiany granic weszły w skład Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. Wasyla Stefanyka. Omówiona została przede wszystkim współpraca bibliotek wrocławskiej i lwowskiej, obejmująca projekt digitalizacji pozostawionych we Lwowie polskich zbiorów. Jako przykład zdigitalizowanego i udostępnionego w internetowej bazie dokumentu pochodzącego z Biblioteki Baworowskich posłużył nieopracowany dotąd dziewiętnastowieczny kopiariusz, zawierający m.in. wiersze Anny z Mycielskich Radziwiłłowej, Franciszki Urszuli Radziwiłłowej oraz anonimowy dziariusz opisujący drogę do Drezna. Poprzez zaprezentowanie zawartości dokumentu podkreślono znaczenie procesów digitalizacji umożliwiających badanie cennych manuskryptów, do których dostęp był niegdyś utrudniony.

Słowa kluczowe: Biblioteka. Biblioteka Baworowskich. Digitalizacja. Ossolineum. Rękopis

* Składam serdeczne podziękowania Pani Profesor Marioli Jarczykowej za pomoc, jaką otrzymałam podczas pisania niniejszego artykułu.

Digitalizacja polskich kolekcji, szczególnie tych pozostających poza granicami Polski, otwiera perspektywy badań dawnego piśmiennictwa, tak ważnego dla naszej kultury narodowej. Spośród źródeł udostępnionych w bazach internetowych wymienić należy przekazy rękopiśmienne, często zawierające nieznane utwory i dokumenty. Dla kultury polskiej bardzo ważne są różnego typu sylwy, w których kopiowano krążące w obiegu rękopiśmiennym teksty. Wiele takich manuskryptów zgromadził w swojej kolekcji Wiktor Baworowski. Celem artykułu jest omówienie losów zbiorów lwowskiego bibliofila, wchodzących obecnie w skład Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. Wasyla Stefanyka. Ostatnim etapem prac nad nimi jest digitalizacja wykonana przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu. Przykładem udostępnionego w internetowej bazie dokumentu pochodzącego z kolekcji Baworowskiego jest nieopracowany dotąd, dziewiętnastowieczny kopiariusz, zawierający m.in. utwory powstałe w kręgu radziwiłłowskiej magnaterii. Opisanie jego zawartości ma na celu wyeksponowanie znaczenia procesów digitalizacji, wśród udostępnionych dokumentów znajdują się bowiem nierzadko materiały bardzo cenne, zaś ich skanowanie nie tylko pozwala na „ponowne odkrycie” źródeł, ale też ułatwia wielorakie, dogłębne badania.

Urodzony w 1826 r. w Kotłowie hrabia Wiktor Baworowski zamierzał utworzyć bibliotekę fundacyjną na wzór Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. Choć wykształcenie odebrał w języku niemieckim, pod wpływem poety Jana Nepomucena Kamińskiego zainteresował się polskim językiem i polską literaturą. W lwowskich czasopismach zamieszczał swoje tłumaczenia utworów Jeana Baptiste'a Racine'a, Johanna Wolfganga Goethego, Friedricha Schillera i Gottfrieda Augusta Bürgera, a także własne wiersze [3, s. 34–35; 15, s. 449]. Zbiory zaczął gromadzić w wieku około 30 lat, najpierw w Myszkowicach pod Tarnopolem, następnie we Lwowie, w gmachu znajdującym się na rogu ulic Lipowej (następnie Ujejskiego 2) i Sykstuskiej, odziedziczonym po ojcu w 1854 r. Zbierał przede wszystkim dzieła polskie lub dotyczące naszego kraju. W latach 1855–1860 kupił m.in. kolekcje z biblioteki Aleksandra i Kazimierza Stadnickich ze Żmigrodu, bibliotekę Dionizego Zubrzyckiego, druki i rękopisy będące własnością Leona Dembowskiego, dokumenty należące do Ambrożego Grabowskiego, zbiory Kazimierza Stronczyńskiego (w tym rękopis *Kroniki* Wincentego Kadłubka oraz dzieło Jana Długosza) [15, s. 449–450].

Doradcą Baworowskiego był historyk Aleksander Batowski. Przekazał on lwowskiemu bibliofilowi w 1852 r. liczne dokumenty biblioteczne oraz wziął udział w sporządzaniu statutu biblioteki. Do współpracy

starano się pozyskać Joachima Lelewela, a po jego odmowie stanowisko kustosza objął historyk i bibliotekarz Henryk Schmitt [1, s. 369]. To on podzielił zbiory biblioteczne na następujące działy: 1. dziejowy; 2. filologiczny, 2a. literatury; 3. nauk ścisłych, 3a. teologiczny; 4. rękopisów; 5. rycin i grafik; 6. obcy [15, s. 453].

Pierwszy dział zawierał m.in. *Kronikę wszytkiego świata* Marcina Bielskiego, herbarze Bartłomieja Paprockiego oraz Wojciecha Wijuka-Kojałowicza, pisma Szymona Starowolskiego, liczne kazania i mowy pogrzebowe. W drugim dziale znalazły się prace dotyczące gramatyki i leksykografii oraz cenne dzieła literackie, w tym egzemplarz pierwszego wydania *Żwierzynca* Mikołaja Reja oraz bliżej nieokreślona edycja poezji Jana Kochanowskiego. Do ciekawszych zabytków zgromadzonych w dziale nauk ścisłych bez wątpienia należał egzemplarz pierwszego wydania *De revolutionibus orbium coelestium* Mikołaja Kopernika. Sekcja teologiczna obejmowała pisma Jakuba Wujka, Marcina Białobrzeskiego, Józefa Wereszczyńskiego i Piotra Skargi, natomiast w dziale rękopisów znalazły się cenne manuskrypty, głównie historyczne i prawnicze. Dział grafiki i rycin zawierał wartościowe sztychy, rysunki i portrety, zaś w sekcji obcej zgromadzono dzieła największych zagranicznych pisarzy, obcojęzyczne encyklopedie i słowniki [15, s. 451–452].

Przed 1900 r. stale powiększające się zbiory Biblioteki Baworowskich nie były ogólnodostępne. Korzystać z nich mogli jedynie nieliczni naukowcy, m.in. August Bielowski, Aleksander Brückner, Józef Szujski. Po samobójczej śmierci Baworowskiego w 1894 r., zgodnie z jego testamentem z 17 maja 1881 r., księgozbiorem zajął się Wydział Krajowy (organ wykonawczy Sejmu Krajowego Galicji) [2, s. 58]. W 1897 r. powstała instytucja pod nazwą „Biblioteka Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie”. Jej publiczne otwarcie nastąpiło dopiero sześć lat po śmierci lwowskiego bibliofila [15, s. 450, 452–453].

Po wybuchu II wojny światowej, w wyniku zagarnięcia Lwowa wraz z całą Galicją Wschodnią przez Związek Radziecki Biblioteka Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego została włączona do Lwowskiej Filii Biblioteki Akademii Nauk USRR. Podczas niemieckiej okupacji Lwowa w latach 1941–1944 zbiory Bavorovianum zostały wydzielone z ukraińskich struktur, zajął się nimi polski personel, a następnie wraz z Ossolineum stały się częścią centralnej Biblioteki Państwowej, podległej Głównemu Zarządowi Bibliotek Generalnego Gubernatorstwa. Kierownik Zakładu Narodowego im. Ossolińskich połączonego z Biblioteką Baworowskich, profesor Mieczysław Gębarowicz, przystąpił do ewakuacji najcenniejszych zbiorów z obu bibliotek w celu zabezpieczenia ich przed zniszczeniami wojennymi, które objęły Lwów

w końcowej fazie okupacji niemieckiej [11, s. 31–46]. Według danych ZNiO na zbiory Biblioteki Baworowskich składało się wówczas około 23 000 druków pochodzących z XIX–XX w., 9100 starych druków, 1659 rękopisów i 113 dyplomów [2, s. 63]. Te zasoby uległy rozproszeniu – niewielka część z nich trafiła do Wrocławia i Warszawy, 98% pozostało na Ukrainie, wchodząc w skład księgozbioru Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. Wasyla Stefanyka [2, s. 55].

Komunikaty prasowe o niewłaściwym przechowywaniu przez Ukraińców polskich zbiorów wpisywały się w latach dziewięćdziesiątych w debatę na temat rewindykacji polskich dóbr kultury utraconych wskutek II wojny światowej [12, s. 64]. W 2003 r. Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu podpisał z Lwowską Narodową Naukową Biblioteką Ukrainy umowę w sprawie digitalizacji pozostawionych we Lwowie polskich zbiorów rękopisów i czasopism. Od tamtej pory Ossolineum posiada nieograniczony dostęp do zasobów dawnej Biblioteki Baworowskich, z pozwoleniem na ich kopiowanie i opracowywanie. W 2006 r. w Bibliotece im. Wasyla Stefanyka utworzono stanowisko pełnomocnika ZNiO (było to możliwe dzięki przekazaniu przez Ossolineum i Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego środków na odrestaurowanie pałacu Baworowskich). Do jego zadań należy m.in. koordynowanie projektów digitalizacji przedwojennych ossolińskich zbiorów, ale również tych kolekcji, które zostały włączone do Ossolineum w czasie II wojny światowej. Według informacji zamieszczonych na stronie internetowej Zakładu Narodowego im. Ossolińskich baza zasobów cyfrowych:

jest na bieżąco aktualizowana, poszerzana o kolejne pozycje. Ze zbiorów lwowskich zdigitalizowana została duża część pozostałych tam archiwów czołowych polskich rodzin magnackich, m.in. Batowskich, Ciechanowieckie Ossolińskich, Cieńskich, Grafowskich, Husarzewskich, Kossowskie Żydowskich i Wybranowskich, hr. Ledóchowskich, Lipowieckie Junosza-Rościszewskich, Lubomirskich z Kruszyny, Przeworska, Równego, Łopienieckie, Markowskich, Mniszchów, Ossolińskich, Stadnickich, Świejkowskich, Wasilewskich. Równocześnie zawiera dokumenty z lwowskich archiwów ossolińskich oraz wybrane rękopisy zgromadzone we Wrocławiu. [7]

Dzięki projektowi ZNiO do tej pory zdigitalizowano i udostępniono w internetowej bazie zasobów cyfrowych w formie PDF oraz plików DjVu 1187 rękopisów Bavorovianum, które pozostały we Lwowie.

Poza Zakładem Narodowym im. Ossolińskich wiele innych instytucji stara się o możliwość opracowywania lwowskich poloników. Wśród nich znalazł się Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Śląskiego, który spełnił wymagania stawiane przez stronę ukraińską. Najnowszym przedsięwzięciem badawczym realizowanym przez pracowników śląskiej uczelni był finansowany przez Narodowe Centrum Nauki projekt pod nazwą „Wspólnota pamięci. Druki XVI wieku w zbiorach Biblioteki Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie”. Jego celem było wyodrębnienie, opracowanie oraz skatalogowanie szesnastowiecznych druków ze zbiorów lwowskich. Dzięki rozpoczętemu w 2010 r. przedsięwzięciu kierowanemu przez Leonarda Ogiermana udało się opracować 634 druki: 264 z pierwszej połowy i 370 z drugiej połowy XVI w. [16, s. 14–15].

Wśród zdigitalizowanych przez Ossolineum dokumentów pochodzących z Biblioteki Baworowskich wiele jest tekstów nieznanych i bez wątpienia zasługujących na uwagę badaczy. Jednym z nich jest manuskrypt o sygnaturze 835, będący – według opisu w internetowej bazie – zbiorem wierszy Anny z Mycielskich Radziwiłłowej [13]. Na drugiej stronie obwoluty umieszczono jednak informacje nie o sugerowanej autorce tomu, lecz o Franciszce Urszuli Radziwiłłowej, pierwszej żonie Michała Kazimierza Radziwiłła „Rybeńki”:

Franciszka Urszula z Książąt Wiśniowieckich księżna Radziwiłłowa, wojewodzina wileńska, hetmanowa wielka W. Ks. Lit. żyjąca za czasów Augusta III, autorką jest kilkunastu sztuk dramatycznych, które razem zebrane wyszły z druku pod tyt. *Komedie i tragedie przednio dowcipnym wynalazkiem, wybornym wiersza kształtem [...] znamienite, przez J. O. Księżnę Radziwiłłową wojewodzinę wileńską złożone, na wspaniałym teatrum książęcym w Nieświeżu, sprawą najzacniejszych dam i kawalerów nie raz pokazane*. Wyszły r. 1754 *in folio*, księga gruba. Wydawcą ich był Jakub Pobóg Fryczynski kapitan i komendant żółkiewski. Dzieła rzadkie, bo w szczupłej liczbie egzempl[arzy] Wytłoczone, raz je tylko posiadałem.

Informacje o Annie z Mycielskich Radziwiłłowej pojawiają się na karcie pierwszej i drugiej stronie karty tytułowej:

W znakomitym rodzie książąt Radziwiłłów, dwie były damy trudniące się ojczyzną literaturą, mianowicie: Franciszka Urszula z książąt Wiśniowieckich, wojewodzina wileńska, której kilkana-

ście sztuk dramatycznych wyszły z druku r. 1754. Tudzież Anna z Mycielskich hetmanowa polna W. Ks. Lit., której poezje różne rękopis ten obejmuje, i które nigdy z druku nie wyszły. O pierwszej obszernie mówi ks. Juszyński w *Dykcjonarzu Poetów* tom 2i.

Według moich ustaleń omawiany wolumen należał pierwotnie do Ambrożego Grabowskiego, krakowskiego księgarza i historyka, widnieje bowiem w rejestrze rękopisów zakupionych od niego przez Baworowskiego w 1855 r. [14]. Ponadto pismo, którym sporządzono opis manuskryptu, pokrywa się z duktem autografu *Starożytności historycznych polskich* autorstwa Grabowskiego [6].

Zarówno *Spis rękopisów nabytych w r. 1855 od Ambrożego Grabowskiego*, jak i autograf *Starożytności historycznych polskich* dostępne są w internetowej bazie zdigitalizowanych przez Ossolineum lwowskich zbiorów. Na szczególną uwagę zasługuje zwłaszcza rejestr rękopisów należących pierwotnie do Grabowskiego. Wśród 120 zakupionych przez Baworowskiego w 1855 r. dokumentów znalazły się m.in.: autograf *Ogrodu panińskiego* oraz *Chrystusa cierpiącego* Wespazjana Kochowskiego, kopia opery *Cud mniemany, czyli Krakowiaczy i Górale* Wojciecha Bogusławskiego, a także dawny rękopis *Cyda albo Roderyka* Jana Andrzeja Morsztyna – rękopis ten umożliwił opracowanie dotychczas najwierniejszej oryginałowi edycji dzieła siedemnastowiecznego poety [9, s. 16]. W spisie wymieniono również rękopis zawierający utwory Elżbiety Drużbackiej, w całości sporządzony charakterem pisma pokrywającym się z duktem większej części manuskryptu o sygnaturze 835¹. Rejestr nabytków z 1855 r. jest świadectwem wyjątkowości i obfitości zbiorów krakowskiego księgarza i Baworowskiego – poza wspomnianymi dokumentami wymieniono w nim liczne zbiory listów i wierszy anonimowych autorów, inwentarze, diariusze oraz rozmaitości dopiero oczekujące na opracowanie.

Baworowski, obok Adama Czartoryskiego, Jana Tarnowskiego i Józefa Ossolińskiego, był stałym klientem krakowskiego antykwariusza. Grabowski od 1797 r. był związany z księgarnią Antoniego Groebła, a następnie otworzył własny punkt na Rynku Głównym w Krakowie. Kontakty z czołowymi przedstawicielami elity intelektualnej Krakowa rozbudziły w nim zamiłowanie do historii i literatury. Był autorem opracowań i wydawnictw źródłowych, a także licznych artykułów i notatek historycznych. Jako pierwszy przystąpił również do historycznego opra-

¹ Manuskrypt z utworami Elżbiety Drużbackiej również jest dostępny w internetowej bazie zasobów cyfrowych Ossolineum [4].

cowania zabytków – pracę tę kontynuował jego zięć Karol Estreicher, autor *Bibliografii polskiej* [5, s. 481–483].

Grabowski na początkowych kartach posiadanych w swojej kolekcji rękopisów niejednokrotnie sporządzał ich krótki opis – wskazywał proveniencję dokumentu, prezentował autora oraz jego ważniejsze dzieła. W przypadku kopiariusza o sygnaturze 835 nie zachował jednak konsekwencji – napis na obwolucie informuje, że rękopis zawiera wyłącznie wiersze Anny z Mycielskich, informacje o Franciszce Urszuli Radziwiłłowej pojawiają się dopiero na pierwszych stronach. Brakuje natomiast wzmianek o innych autorach, których utwory znajdują się w rękopisie, a także wskazania jego proveniencji. Ustalenie, skąd u Grabowskiego znalazł się manuskrypt, wydaje się kwestią priorytetową – pozwoli to na jego dokładniejsze badania, a także rozwieje wiele wątpliwości na temat zawartych w nim utworów.

W kopiariuszu o sygnaturze 835 pojawiają się utwory obu księżnych opisanych na początkowych kartach dokumentu przez Grabowskiego, choć kwestia autorstwa poszczególnych wierszy nie zawsze jest jasna. Do utworów napisanych przez drugą żonę Michała Kazimierza „Rybeńki” zaliczyć można *Opisanie choroby J. O. Księżny Jmci Anny z Mycielskich Radziwiłłowej w niebezpieczeństwie życia zostającej i od doktorów opuszczoną będąc, cudem Pana Jezusa Antokolskiego i Matki Najśw[iętszej] Ostrobramskiej uzdrowiona sama opisała 1733* (k. 42 v. – 44 r.) oraz *Krótkie opisanie wierszem życia J. O. Księżnej Anny z Mycielskich Radziwiłłowej generałowej majorowej wojsk W. Ks. L. po śmierci męża swego* (k. 44 r. – 50 v.). Pierwszy z wymienionych utworów jest dziełem dotąd nieznanym historykom literatury.

W zbiorze pojawiają się również nowe przekazy utworów Franciszki Urszuli Radziwiłłowej, np. *Waleta Księżnej Jmci hetmanowej W[ielkiego] Ks[ięstwa] Lit[ewskiego] z Księciem Jmcią krajczycem odjeżdżającym w drogę* (k. 38 v. – 39 v.) znana z rękopisu z Biblioteki Czartoryskich w Krakowie. Incipity obu kopii różnią się jednak nieznacznie – we lwowskiej sylwie brzmi on następująco: „Za małą pracę z niewinnej prostoty”, natomiast w krakowskim manuskrypcie wiersz rozpoczyna się od słów: „Za małe prace niewieściej prostoty” [8, s. 411]. Do utworów napisanych przez pierwszą żonę Michała Kazimierza Radziwiłła „Rybeńki” zaliczyć można również *Ekskuzę pewnej damy, która się gniewała o prześladowanie panem Pacem starającym się o nią* oraz *Tekst drugi skomponowany od teje J. O. Księżny na powinszowanie synowi swemu podczastwa litewskiego* (k. 42 r.), dedykowany Karolowi Stanisławowi Radziwiłłowi.

W zbiorze skopiowano też drukowane już w XIX w. wiersze Drużbackiej oraz Udalryka Krzysztofa Radziwiłła, a także utwory pierwszego męża Anny z Mycielskich, Leona Michała Radziwiłła (*Podziękowanie J. O. Księcia Jmci Leona Radziwiłła krajczyca W. Ks. Lit. za respekta w całym życiu świadczone J. O. Księżnie Jmci Radziwiłłowej, hetmanowej W. Ks. Lit* (k. 41r. – 42 r.); *Powinszowanie J. O. Jmci Panu Maciejowi Mycielskiemu, kasztelanowi poznańskiemu, na imieniny od Księcia Jmci Leona Radziwiłła krajczyca*) (k. 39 v. – 40 r.).

W rękopisie, oprócz radivilianów, znajduje się również *Ekscerpt z listu Karola króla szwedzkiego i respons Jana Zamoyskiego kancle-rza i hetmana w[ielkiego]. korof[nnego] wyjęty z książki pod tytułem Rzeczpospolita albo stan Królestwa Polskiego przez Stanisława Krzysztanowicza wydanej, gdzie też jest przyłączone opisanie Polski przez Marcina Kromera* (k. 53 r. – 54 v). Jest to tłumaczenie fragmentu rozdziału autorstwa Stanisława Krzysztanowicza, zamieszczonego w łacińskim dziele *Respublica Siue Status Regni Poloniae, Lituaniae, Prussiae, Livoniae etc. diuersorum Autorum* wydanym w 1627 r. [10].

Do kopiarusza dołączono diariusz drogi do Drezna oraz obszerny opis tego miasta, zawierający informacje o jego najważniejszych obiektach. W podróży rozpoczętej w styczniu 1752 r. brały udział Aniela Teresa z Michowskich Zamoyska i Zofia z Krasieńskich Tarłowa. Sam diariusz sporządzony został jednak przez mężczyznę – zauważył to już Grabowski w umieszczonej tuż przed tekstem dziennika notatce o następującej treści: „Mylnie ktoś napisał, że diariusz ten pisała dama, gdy na pag. 4. widzieć, że to pisał mężczyzna”.

Teksty zawarte w rękopisie były w XIX w. czytane – świadczą o tym dopiski sporządzone dwoma charakterami pisma, jednym nieznanym, drugim wskazującym na Grabowskiego. Krakowski księgarz na karcie 37 r. do utworu *Tekst skomponowany od J. O. Księżny hetmanowy Lit. na przywitanie Księcia J. O. Mci hetmana lit. męża swego z podróży schowskiej* dołączył przypis o następującym brzmieniu: „Podczaszym lit., starostą krzyczewskim już był r. 1744. obaczyć Albertrandi Hist. pol. p. 347”. Na karcie 38 v. zidentyfikował zaś adresata: „Walety Księżnej Jmci hetmanowej W. Ks[ięs]twa Lit. z Księciem Jmcią krajczycem odjeżdżającym w drogę”.

Nad wierszem *Pochwały nad Wisłocznym Strumieniem w Rzemieniu* nieznaną ręką dopisano adnotację: „Wiersz ks. Ulryka Radziwiłła do E. Drużbackiej”, natomiast u dołu strony wskazano miejsce druku utworu: „druk. Bibl. kiesz. klasyków pol. Lipsk, 1830, t. 31, str. 259/260” (k. 33 r.). Na odwrocie karty sporządzono odnośnik do wiersza *Reskrypt Jejmci Pani Drużbackiej Księżęciu Mci Radziwiłłowi, koniu-*

szemu *W. Ks. Lit. w Rzemieniu*: „drukowany op. cit. t. 30, str. 207/10”. Kolejny komentarz znajduje się na karcie 44 r., a dotyczy *Krótkiego opisanja wierszem życia J. O. Księżnej Jmci Anny z Mycielskich Radziwiłłowej, generałowej majorowej W. Ks. L. po śmierci męża swego*: „por. rkps. Bibl. Jag. 119 k. 25”.

Dopiski w kopiariuszu wskazują na dobrą orientację jego użytkowników zarówno w zasobach rękopiśmiennych innych bibliotek polskich, jak i w zakresie wydawanej ówczesnie literatury.

W manuskrypcie 835 pojawiają się teksty o bardzo zróżnicowanym charakterze, przeważnie wiersze religijne oraz okolicznościowe autorów osiemnastowiecznych pochodzących z kręgów magnackich. W sylwie skopiowano listy i diariusz, fragment siedemnastowiecznego przekładu dzieła historycznego, a także dwustronicowy spis artykułów wysłanych podkomorzemu Wielkiego Księstwa Litewskiego. Manuskrypt jest wartościowy dla badaczy literatury, zawiera bowiem teksty nigdy niepublikowane i nieznane przekazy utworów już wydanych i opracowanych.

Digitalizacja rękopisów z Biblioteki Baworowskich niewątpliwie ma duże znaczenie – badacze literatury, historycy, a także zwykli czytelnicy zainteresowani dziedzictwem kulturowym własnego kraju zyskali możliwość praktycznie nieograniczonego dostępu do cennych, ale też często nieznanych manuskryptów. Niestety, baza zasobów cyfrowych nie jest łatwa do wyszukania na stronie internetowej Zakładu Narodowego im. Ossolińskich – wyeksponowanie odnośnika do zasobów na pewno zwiększyłoby ich popularność i tym samym zainteresowanie badaczy. W zbiorach dawnego Bavorovianum dokumentów podobnych do kopiariusza o sygnaturze 835 jest wiele, ich zdigitalizowanie ułatwi badania nad ważnymi dla kultury polskiej tekstami, do których dostęp po II wojnie światowej był utrudniony.

Bibliografia

- [1] *Baworowski Wiktor*. W: *Polski Słownik Biograficzny*. T. 1. Red. W. Konopczyński. Kraków 1935, s. 368–370.
- [2] Chamera-Nowak A.: *Zarys problematyki dotyczącej Biblioteki Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego*. „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” 2008, (18/19), s. 55–64.
- [3] Chamera-Nowak A.: *Bavorovianum*. „Cenne, Bezczne, Utracone” 2011, (3), s. 34–35.

- [4] Drużbacka E.: *Poezye. Proza: Historia o Wanzeliuszu*. Lwowska Biblioteka Naukowa NAN im. W. Stefanyka. Rkps Bibl. Bawor. 732, fond 4, dział I.
- [5] *Grabowski Ambroży (1782–1868)*. W: *Polski Słownik Biograficzny*. T. 8. Red. K. Lepszy. Wrocław, Kraków, Warszawa 1959–1960, s. 481–483.
- [6] Grabowski A.: *Starożytności historyczne polskie*. T. 1. Lwowska Biblioteka Naukowa NAN im. W. Stefanyka. Rkps Bibl. Bawor. 304, fond 4, dział I.
- [7] *Informacje o bazie* [online]. [Data dostępu: 24.01.2016]. Dostępny w World Wide Web: <http://ossolineum.pl/szukaj/kzc/opisy.php?info>.
- [8] Judkowiak B.: *Franciszka Urszula Radziwiłłowa – w poszukiwaniu własnego głosu. Propozycje interpretacyjne, dokumentacyjne i edytorskie*. Poznań 2013.
- [9] Karpiński A., Stepnowski A.: *Wprowadzenie do lektury*. W: P. Corneille: *Cyd albo Roderyk*. Warszawa 1999, s. 5–16.
- [10] Krzysztanowicz S.: *Status regni Poloniae Descriptio*. In: *Respublica Siue Status Regni Poloniae, Lituaniae, Prussiae, Livoniae etc. diuersorum Autorum*. Lejda 1627, s. 3–36.
- [11] Matwijów M.: *Ewakuacja zbiorów polskich ze Lwowa w 1944 r.* „Rocznik Lwowski” 1995–1996, (1), s. 31–46.
- [12] Matwijów M.: *Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948*. Wrocław 1996.
- [13] *Rękopis Radziwiłłowej Anny z Mycielskich. Wiersze*. Lwowska Biblioteka Naukowa NAN im. W. Stefanyka. Rkps Bibl. Bawor. 835, fond 4, dział I.
- [14] *Spis rękopisów nabytych w r. 1855 od Ambrożego Grabowskiego*. Lwowska Biblioteka Naukowa NAN im. W. Stefanyka. Rkps Bibl. Bawor. 1562, fond 4, dział I.
- [15] Szocki J.: *Księgozbiór Wiktora Baworowskiego – lwowskiego kolekcjonera i fundatora biblioteki*. W: *Lwów. Miasto, społeczeństwo, kultura*. T. 2. *Studia z dziejów Lwowa*. Red. H.W. Żaliński, K. Karolczak. Kraków 1998, s. 447–455.
- [16] Sztuka M.: *Wspólne dziedzictwo*. „Gazeta Uniwersytecka UŚ” 2013, (3), s. 14–15.

Dominika Fesser

The Department of the History of Baroque Literature and Early Books
The Ireneusz Opacki Institute of the Polish Literature Sciences
University of Silesia in Katowice
e-mail: dominikafesser@gmail.com

**An Unknown Manuscript from Bavorovianum
The Perspectives of the Research of Digitised Collections
from The Lviv National Vasyl Stefanyk Scientific Library of Ukraine**

Abstract: The article is devoted to the fate of the collections which once belonged to the Lviv-based Library of the Wiktor Baworowski Foundation. It presents the activities of Wiktor Baworowski, the posthumous history of the collections that he gathered, and the question of the collections of the Bavorovianum, which remained in Lviv and which due to the post-war change of borders were incorporated into The Lviv National Vasyl Stefanyk Scientific Library of Ukraine. The article is focused above all on the collaboration of the libraries of Wrocław and Lviv, which involved the project of the digitalisation of Polish collections which remained in Lviv. A 19th-century copiarium which heretofore was not processed, containing inter alia the poems of Anna z Mycielskich Radziwiłłowa, Franciszka Urszula Radziwiłłowa and an anonymous diarium describing the path to Dresden served as an example of a work derived from the Baworowski Library which was digitised and made accessible in the internet database. The description of its content facilitated the underscoring of the significance of the processes of digitalisation which enable researchers to study valuable manuscripts access to which was difficult earlier.

Keywords: The Baworowski Library. Digitalisation. Library. Manuscript. Ossolineum